

УДК 37.07:005.32

Голя Н. Г.

СТРУКТУРА ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти розвитку творчості керівників закладів професійно-технічної освіти. Акцентовано увагу на вдосконаленні управління закладом професійно-технічної освіти. Розкрито поняття «творчість», «творчий потенціал». Вивчено теоретичні аспекти проблеми формування творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти. Зроблено аналіз концептуальних підходів до визначення поняття «творчий потенціал». Виокремлено й узагальнено підходи науковців до визначення структури та домінуючих ознак творчого потенціалу. Представлено систему критеріїв (особистісні та процесуальні), показників і рівнів сформованості творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти. Охарактеризовано компоненти творчого потенціалу (особистісний, ціннісно-мотиваційний, діяльнісний, інтелектуальний).

Ключові слова: творчість, творчий потенціал, творчі здібності, творча діяльність, управління, керівник закладу професійно-технічної освіти.

Серед основних завдань розбудови сучасної системи професійної освіти в Україні є завдання забезпечення розвитку й вдосконалення керівників закладів професійно-технічної освіти упродовж усієї їхньої професійної діяльності. Враховуючи особливості професійної управлінської діяльності, яка за змістом і сутністю є діяльністю творчою, важливо підкреслити, що розвиток творчої особистості керівника є невідмінною умовою й обов'язковим складником його професіоналізму.

Загалом, проблема творчості перебуває в центрі наукової уваги багатьох дослідників. Вона вивчалася в загальнофілософському, психологічному, педагогічному, соціально-психологічному, соціальному, антропологічному аспектах.

Філософські аспекти творчості розглянуто в працях М. Бахтіна, В. Біблера, В. Вернадського, Б. Кедрова, О. Лосєва, М. Ярошевського.

Проблема управлінської творчості як предмет наукового аналізу розглядається в трьох напрямках: загальнопсихологічний підхід у дослідженнях творчості (Б. Анан'єв, В. Біблер, А. Брушлінський, Я. Пономар'єв, В. Романець, С. Рубінштейн, О. Тихомиров); взаємозв'язок творчості з такими феноменами, як творче ставлення до праці, творче мислення, творчий потенціал, творчі здібності (Дж. Гілфорд, З. Калмикова, А. Коваленко, І. Маноха, А. Маслоу, О. Матюшкін, В. Моляко, Л. Виготський); взаємовплив творчості та професійної діяльності керівника, його професіоналізму та професійної майстерності (С. Гільманов, Г. Давидова, А. Деркач, Н. Приходькіна, Т. Махия, О. Ануфрієва, І. Сіданич, Т. Сорочан, В. Олійник, Л. Калініна, Г. Тимошко, В. Рябова, О. Снісаренко, Л. Карамушка).

Визначення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових праць свідчить, що сьогодні накопичено значний матеріал щодо впровадження різноманітних форм, методів роботи з реалізації творчого потенціалу. Однак недостатньо вивченими залишаються питання про критерії й компоненти розвитку творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти.

Метою статті є характеристика критеріїв, показників і рівнів сформованості творчого потенціалу керівників закладів професійної освіти.

Світ сьогодні висуває особливі, такі, що постійно зростають, вимоги до професійної діяльності менеджерів освіти, зокрема до керівників закладів професійно-технічної освіти. Основними вимогами є компетентність і професіоналізм.

Управління закладами професійно-технічної освіти підпорядковується загальним закономірностям педагогічного процесу, серед яких виділяються динаміка, розвиток особистості керівника, залежність від інтенсивності зворотних зв'язків, стимулювання (соціальні, педагогічні, моральні, матеріальні), поєднання якісної педагогічної і пізнавальної діяльності.

Управління – це вид діяльності, що забезпечується сукупністю цілеспрямованих впливів суб'єкта управління на керовану систему, які узгоджені з механізмами її самоорганізації і спрямовані на підтримання функціонування системи та забезпечення її розвитку (І. Драч, Г. Тимошко, Г. Єльнікова, Т. Сорочан); складний багатогранний процес, основу якого становлять: готовність розпочати процес, визначення повноважень і місії, визначення цілей і завдань, розроблення й впровадження плану дій та моніторинг виконання. Успішна реалізація перелічених дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток та покращити ефективність і продуктивність діяльності навчального закладу. У наш час управління закладом освіти стає важливим чинником успішної адаптації й розвитку, а також пов'язано з нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

Управління закладом професійно-технічної освіти варто розглядати як безпосереднє керівництво людьми, які здійснюють як розроблення і постановку завдань, так і їх виконання для забезпечення належного рівня навчально-виховного та навчально-виробничого процесів і досягнення оптимальних результатів діяльності навчального закладу (В. Свистун, В. Пікельна).

Творчість відіграє значну роль у діяльності керівників закладів професійно-технічної освіти, вона спонукає їх до постійного пошуку та створення нових методів управління, подоланню стереотипів і шаблонів. У процесі творчої діяльності відбувається розвиток закладу освіти, виникнення нових структур, нового знання, нових способів діяльності.

Творчість – це сукупність особистісних якостей, що визначають і зумовлюють ставлення людини до світу і самої себе.

В узагальненій формі сутність творчості визначається як діяльність, що породжує щось якісно нове і відрізняється неповторністю, оригінальністю, суспільно-історичною унікальністю.

Творчість окремої людини, як і керівника закладу професійно-технічної освіти, може бути розглянута у двох аспектах: особистісному (сукупність особистісних якостей, які спонукають до самоактуалізації, самореалізації та самоствердження особистості в процесі реалізації творчих потенційних можливостей) і діяльнісному (процес творчої діяльності, в якому народжуються якісно нові матеріальні та духовні цінності) [2].

У структурі творчості вагоме місце посідає творчий потенціал. За твердженням К. Гуськової, поняття «творчого потенціалу» можна співвіднести з поняттям «когнітивна креативність», тобто з тими творчими здібностями і задатками, які наявні в людини і ґрунтуються на особливостях її творчого мислення [1].

На думку О. Яковлевої, характеристика творчості є більш процесуальною, ніж матеріальною, оскільки творчість є не конкретним продуктом, а проявом індивідуальності людини, її самореалізацією [9, с. 120]. Схожими є погляди М. Котюсова та Р. Глуховської, які визначають, що бажання та можливості саморозвиватися та самореалізуватися є важливими складниками творчого потенціалу.

Добре відомі положення А. Маслоу, згідно з якими творчість є метою та способом існування особистості, її провідною характеристикою [8, с. 190]. Психолог вважає, що важливим є навчання через творчість: воно не стільки готує до творчих професій чи дає можливість створити твори мистецтва, скільки виховує людину.

На думку Н. Шумакової, творчий потенціал – це системна якість, що пов'язана з дослідницькою активністю особистості. Є. Колеснікова вважає, що творчий потенціал – це здатність особистості нетрадиційно вирішувати протиріччя, які виникають у реальному житті.

О. Матюшкін розглядає поняття «творчий потенціал» як інтеграційну особистісну властивість, що виражається в ставленні (позиції, настанові, спрямованості) людини до творчості [4, с. 30]. На його думку, у будь-якої людини є можливості для розвитку творчості, адже в кожній людині закладений творчий потенціал. Схожими є погляди В. Овчиннікової та І. Мартишок, які зазначають, що творчий потенціал виявляється в здатності особистості до творчої діяльності.

М. Бердяєв і С. Гессен вважають потенціал особливим станом людини, що дає поштовх до творчої активності. Характеристикою творчої діяльності є продукт творчості, суб'єкт творчості й умови творчості. Залежно від умов, творчий потенціал може виявлятися або не виявлятися в поведінці особистості. Варто зазначити, що порівняно з інтелектуальним потенціалом, для розвитку якого важливою є генетична спадковість, для розвитку творчого потенціалу головними є середовище та мотивація. Мотивація є пізнавальною та виявляється через пошукову активність, зацікавленість щодо всього нового та незвичного.

На думку В. Моляко, структура творчого потенціалу визначається такими складниками: задатки, нахили; інтереси; швидкість у засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту; наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність; швидке й якісне оволодіння вміннями і навичками; здібності до реалізації власних стратегій і тактик [5].

У своїх дослідженнях І. Львова виокремлює чотири групи особистісних якостей суб'єкта, які становлять творчий потенціал особистості, – світоглядні якості: активна життєва позиція, оптимізм, гармонійність, гуманність, відданість своїм ідеалам і принципам, високе почуття обов'язку, патріотизм, високий рівень розвитку естетичних почуттів, прагнення до процесу творчості, відкриттів, духовного зростання, самопізнання, самовираження; ціннісні якості: доброзичливість, тактовність, щирість, працьовитість, милосердя, толерантність (терпимість до інших людей), критичність; інтелектуальні якості: далекоглядність (уміння прогнозувати події, вчинки, дії), допитливість, спостережливість, почуття гумору, гнучкість розуму (здатність до адекватних рішень залежно від ситуації), варіативність мислення, незалежність і самостійність думки, високий рівень розвитку інтуїції, ерудованість, захопленість змістом діяльності, здатність до аналізу і синтезу, оригінальність, метафоричність мислення, ініціативність; вольові якості: цілеспрямованість, наполегливість, сміливість, вміння доводити розпочату справу до кінця, здатність до самоствердження, витримка, мужність і стійкість (здатність переносити життєві поразки та негаразди), енергійність, впевненість у собі [3].

О. Попель у структурі творчого потенціалу вирізняє: мотиваційний компонент, який виражає своєрідність інтересів особистості; інтелектуальний компонент, що проявляється в оригінальності, гнучкості, адаптивності, швидкості й оперативності мислення, легкості асоціацій, у високому рівні розвитку творчої уяви, спеціальних здібностей; емоційний компонент характеризує емоційний супровід творчості; вольовий компонент визначає здатність особистості до саморегуляції та самоконтролю, якості уваги, самостійності, здатність до вольової напруги, спрямованість індивіда на досягнення кінцевої мети творчої діяльності [6, с. 121].

На думку Н. Посталюк, проблема формування творчого потенціалу особистості поєднується з поняттям «творчий стиль діяльності» [7]. У своїх працях учений характеризує творчий стиль діяльності через низку певних рис, серед яких: здатність до бачення проблем як стрижнева ознака креативності; оригінальність мислення; лег-

кість асоціювання; гнучкість мислення, що є вільним переключенням людини від однієї розумової діяльності до іншої; легкість генерування ідей; критичність мислення; здатність до перенесення – трансформування засвоєних зразків діяльності в нову ситуацію; готовність пам'яті.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що творчий потенціал досліджується у двох аспектах: особистісному (вияв власної індивідуальності) та процесуальному (реалізація власної індивідуальності). В особистісному аспекті головне місце посідають якості, здібності особистості як суб'єкта творчої діяльності, її потреби, мотиви, інтереси, знання, уміння, навички, характерологічні властивості, емоції, почуття тощо, а також їх розвиток. У процесуальному аспекті визначаються особливості перетворення суб'єктом предмета творчості, об'єктивної дійсності загалом.

Творчий потенціал є синтетичною якістю індивіда, що визначає міру його можливостей ставити і вирішувати нові завдання у сфері діяльності, яка має суспільне значення. Означений потенціал можна представити у вигляді сукупності перетворювально-предметних (навички, уміння, здібності), пізнавальних (інтелектуальні здібності), аксіологічних (ціннісні орієнтації), комунікативних (морально-психологічні якості), художніх (естетичні здібності) можливостей.

Погоджуючися із цим положенням і враховуючи те, що поняття творчого потенціалу, з одного боку, є індивідуальним, з іншого – соціально зумовленим, вважаємо за необхідне розподілити критерії оцінювання сформованості творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти на дві групи: процесуальні й особистісні (табл. 1).

Означені критерії творчого потенціалу розкриваються відповідними групами показників. Так, показниками життєвої активності є: активна життєва позиція, уміння доводити розпочату справу до кінця, творча спрямованість, уміння зробити проблему особисто значущою.

Соціальна активність як критерій творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти має відображатися в таких показниках: потреба у визнанні, спрямованість особистості, соціально-психологічна адаптованість, контактність, почуття відповідальності, уміння сприймати й розуміти погляди інших.

Суспільна значущість як критерій творчого потенціалу керівників розкривається такими показниками: уміння наполегливо і послідовно працювати, відповідність творчої діяльності вимогам суспільства, швидке включення в роботу.

Ціннісні орієнтації як критерій творчого потенціалу відповідають, на нашу думку, таким показникам: сформованість життєвих планів і управлінської діяльності, рівень самоактуалізації, загальнолюдські й культурно-національні цінності, рівень самосприйняття, самооцінки, самореалізації, самоменеджменту.

У свою чергу, показниками ціннісних пріоритетів є: спрямованість поведінки, організованість, адаптованість до життя в навчальному закладі.

Показниками творчих якостей як критерію творчого потенціалу, за результатами наших досліджень, є показники характерологічних якостей: мета – здібність встановлювати взаємозв'язки в природі та суспільстві; мотив – прагнення до відкриття, пошуку нових знань; сприйняття – одержання позитивних результатів управлінської діяльності; перцептивних якостей: спостережливість – здібність помічати та сприймати деталі явищ або об'єктів; особлива концентрація уваги: мимовільна увага, що заснована на інтересі, без прояву зусилля волі; довільна увага, яка спирається на вольові зусилля, післядовільна увага, яка пов'язана з автоматизацією діяльності та заміною вольового зусилля готовністю сприйняття тільки означеного явища, а не будь-якого іншого; інтелектуальних якостей: інтуїція – здібність осягати істину шляхом безпосереднього про неї розсуду, без обґрунтування за допомогою доведення; уява – здібність відтворювати в оригінальній модифікації об'єкти й явища, що вже існують, здібність самостійно утворювати образи об'єктів, які не існують у довкіллі; широта знань: збереження та відтворення будь-якої раніше одержаної інформації; використання понять, категорій, логічних конструкцій; системне мислення – здібність до аналізу, синтезу, порівнянь і встановлення причинно-наслідкових зв'язків; критичність мислення.

Творчі здібності як критерій творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти відповідають таким показникам: винахідливість, спостережливість, прагнення до нового, самостійність думки, здатність до бачення проблеми, здатність швидко пристосовуватися до нових умов діяльності. Творчі здібності не існують

Таблиця 1

Критерії творчого потенціалу керівників закладів професійної освіти

Процесуальні критерії (забезпечують самореалізацію особистості в процесі діяльності), орієнтовані на реалізацію власної індивідуальності через перетворення предмета творчості	Особистісні критерії (забезпечують зростання особистості зі середини), орієнтовані на виявлення власної індивідуальності
1. Життєва активність. 2. Соціальна активність. 3. Суспільна значущість 4. Ціннісні орієнтації. 5. Ціннісні пріоритети.	1. Творчі якості: а) характерологічні; б) перцептивні; в) інтелектуальні. 2. Творчі здібності. 3. Готовність до творчої діяльності.

як специфічні утворення, є похідними від психофізичних якостей особистості та пов'язані зі спеціальними здібностями щодо певних видів діяльності. Вони виявляються у створенні нових, оригінальних продуктів і пошуку нових засобів діяльності особистості. Рівень розвитку творчих здібностей залежить від якості наявних знань, умінь і навичок, а також ступеня їх об'єднання в єдине ціле; від природних задатків людини й якості вроджених нервових механізмів елементарної психічної діяльності; від більшого чи меншого «тренування» самих мозкових структур, які беруть участь у здійсненні пізнавальних і психофізіологічних процесів.

Готовність до творчої діяльності відображається в таких показниках: творча спрямованість, здатність до концентрації творчих зусиль у діяльності, здатність генерувати творчі ідеї.

Нами схарактеризовано чотири рівні сформованості творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти: високий (дослідницький), вищий за середній (пошуковий), середній (перетворювальний) і низький (репродуктивний).

Так, за результатами дослідження, високий (дослідницький) рівень сформованості творчого потенціалу характерний для керівників, які повною мірою використовують свої творчі сили, упевнені в собі, уміють знайти вихід із проблемної ситуації, можуть запропонувати декілька способів розв'язання будь-якого управлінського завдання. Висока життєва активність допомагає визначати проблеми як особисто значущі та концентрувати зусилля для їх успішного розв'язання. Важливою рисою керівників такої групи є внутрішня мотивація, яка стимулює їх до пошуку нових знань, прагнення до відкриттів. Причому такі керівники отримують задоволення і від самого процесу, і від його результату. Оптимізм, віра у власні сили, висока готовність до творчої управлінської діяльності допомагає бачити в діяльності нове, оригінальне, суспільно корисне, активізує внутрішнє прагнення до самореалізації.

Вищий за середній (пошуковий) рівень сформованості творчого потенціалу керівників визначається: здатністю формулювати проблему, через самостійність у діяльності, відсутністю остраху видатися незвичайним. Керівники такої групи не повною мірою використовують свої творчі сили, а тому не прагнуть виділитися серед інших, хоча розпочату справу доводять до кінця. Внутрішня мотивація спрямована більшою мірою на результат, а не на процес, що дає їм змогу не звертати уваги на власні помилки та не сприймати критичних зауважень, домінування мотивації прагнення до успіху над мотивацією уникнення. Маючи достатній особистісний потенціал, не завжди виявляють необхідну життєву активність, тому самореалізація відбувається в уповільненому темпі. Важливою рисою керівників такої групи є винахідливість і гнучкість у нових умовах управлінської діяльності.

Середній (перетворювальний) рівень сформованості творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти визначається: невпевненістю у своїх творчих силах; здатністю до самостійних задумів, які не завжди набувають реального втілення; творчі прояви лише у творчих завданнях. Перевага зовнішньої мотивації над внутрішньою спрямована або на уникнення неприємностей, або на оцінку. Середній рівень життєвої активності забезпечує краще виконання роботи за зразком, аніж шляхом оригінальних вирішень проблеми, тому самоствердження й самореалізація майже не відбуваються.

Низький (репродуктивний) рівень сформованості творчого потенціалу керівників визначається: невпевненістю у своїх творчих силах; пасивним ставленням до творчих завдань; нездатністю до самостійних задумів, недорозвиненими способами мислення. Керівники такої групи мають низький рівень життєвої активності, тому не здатні до самостійної оцінки дій, результатів діяльності, мають низькі показники самоконтролю й саморегуляції. Мотивація зовнішня, інколи без прогнозування наслідків своїх вчинків або асоціальна, з домінуванням мотивації уникнення над мотивацією прагнення до успіху. Саморозвиток уповільнений, песимістичне сприйняття життя, розмитість життєвих цілей і цінностей. Такі керівники не усвідомлюють значущості творчої діяльності.

Охарактеризовані вище критерії нами згруповано за компонентами: особистісний, ціннісно-мотиваційний, діяльнісний, інтелектуальний. Інтелектуальний компонент визначається: допитливістю, самостійністю думки, ерудованістю, захопленістю змістом управлінської діяльності, варіативністю мислення, інтуїтивністю, ініціативністю. Особистісний компонент передбачає наявність таких характеристик, як: наполегливість, активність, організованість, ініціативність, самодисципліна, самостійність, послідовність, креативність, уміння доводити розпочату справу до кінця. Своєю чергою, ціннісно-мотиваційний компонент є основою для реалізації інших компонентів. Він визначається: духовними, морально-етичними, пізнавальними потребами й інтересами, доброзичливістю, працьовитістю, тактовністю, системою ціннісних орієнтацій. Діяльнісний компонент реалізується через життєву активність і охоплює вміння: здійснювати пошук і аналіз інформації, прогнозувати розвиток досліджуваної проблеми, проводити й аналізувати дослідження, оформляти результати роботи, робити висновки і захищати їх.

Усі вищезазначені компоненти, як свідчать результати нашого дослідження, інтегруються в готовність керівників до творчої діяльності. Отже, це дозволяє уточнити сутність поняття «творчий потенціал» як потенційні можливості, які стимулюють розвиток механізму творчості та процес формування творчої особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, творчий потенціал керівників закладів професійно-технічної освіти являє собою можливість прояву творчих якостей і характеристик, що спонукають до якісного перероблення творчих потенцій і збагачують їх психічними новоутвореннями, досвідом творчої діяльності, творчими здібностями. Найважливішим показником вияву творчого потенціалу керівників і є те нове, що з'являється не тільки в результаті праці, пізнавальної діяльності, а й у самому її процесі, підходах, ставленні, засобах, методах тощо. У всій розмаїтості нового певною мірою виявляється творчий потенціал. Справжнє багатство, різнобічність творчого потенціалу й активності керівників закладів професійно-технічної освіти цілком залежать від їхніх творчих нововведень.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми, важливість і актуальність якої визначають необхідність і доцільність продовження наукових пошуків. Так, подальшого вивчення потребують питання дослідження сучасного стану розвитку творчого потенціалу керівників закладів професійно-технічної освіти.

Використана література:

1. Гуськова Е. Психологические условия реализации творческого потенциала студентов в учебно-воспитательном процессе вуза : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогическая психология» / Е. Гуськова ; Белгородский государственный университет. – Белгород, 2006. – 212 с.
2. Кривильова О. Підготовка майбутніх учителів до творчої діяльності : монографія / О. Кривильова. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 200 с.
3. Львова И. Психологические факторы развития креативности личности : дисс. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / И. Львова ; Кемеровский государственный университет. – Кемерово, 2005. – 203 с.
4. Матюшкин А. Концепция творческой одаренности / А. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29–33.
5. Моляко В. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень / В. Моляко, О. Музика. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.
6. Попель А. Психологические условия развития социальной креативности студентов в процессе профессиональной подготовки : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогическая психология» / А. Попель. – Нижний Новгород, 2005. – 217 с.
7. Посталюк Н. Творческий стиль деятельности. Педагогический аспект / Н. Посталюк. – Казань, 1989. – 204 с.
8. Роменець В. Психологія творчості : [навч. посібник] / В. Роменець. – 2-ге вид. – Київ : Либідь, 2001. – 288 с.
9. Яковлева Е. Психология развития творческого потенциала личности / Е. Яковлева. – Москва, 1997. – 224 с.

References:

1. Guskova E. (2007). Psikhologicheskie usloviia realizatsii tvorcheskogo potentsyala studentov v uchebno-vospitatel'nom protsesse vuza [Psychological conditions for realization of students' creative potential in the educational process of higher educational establishment]. (Candidate dissertation, Belgorod).
2. Krivylova O. Preparation of Future Teachers for Creative Work: Monograph / O. Krivylova. – Donetsk: South-East Ltd., Ltd., 2008. – 200 p.
3. Lvova I. (2005). Psikhologicheskie faktory razvitiia kreativnosti lichnosti [Psychological factors of development of creativity of a personality]. (Candidate dissertation, Kemerovo).
4. Matyushkin A. Kontseptsiya tvorcheskoy odarennosti / A. Matyushkin // Vopr. psikhol. – 1989. – № 6. – S. 29–33.
5. Moliako V. & Musyka O. (2006). Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoria, metodyka, rezultaty doslidzhen [Gifts, creativity, talent: Theory, methods, research results]. Zhytomyr: Ruta.
6. Popel A. (2005). Psikhologicheskie uslovia razvitiia sotsialnoi kreativnosti studentov v protsesse professionalnoi podgotovki [Psychological conditions for development of students' creativity in the process of professional training]. (Candidate dissertation, Nizhnii Novgorod).
7. Postaliuk N. (1989). Tvorcheskii stil deiatelnosti. Pedagogicheskii aspekt [Creative style of activity. A pedagogical aspect]. Kazan.
8. Romenech V. Psykhologhiya tvorchosti: navch. posibnyk / V. Romenech. – [2-ghe vyd.]. – Kyiv: Lybidj, 2001. – 288 s.
9. Yakovleva Ye. Psikhologiya razvitiya tvorcheskogo potentsyala lichnosti / Ye. Yakovleva. – Moscow, 1997. – 224 s.

Голя Н. Г. Структура творческого потенциала руководителей учреждений профессионально-технического образования

В статье рассмотрены теоретические аспекты развития творчества руководителей учреждений профессионально-технического образования. Акцентировано внимание на совершенствовании управления учреждением профессионально-технического образования. Раскрыты понятия «творчество», «творческий потенциал». Изучены теоретические аспекты проблемы формирования творческого потенциала руководителей учреждений профессионально-технического образования. Сделан анализ концептуальных подходов к определению понятия «творческий потенциал». Выделены и обобщены подходы ученых к определению структуры и доминирующих признаков творческого потенциала. Представлена система критериев (личностные и процессуальные), показателей и уровней сформированности творческого потенциала руководителей учреждений профессионально-технического образования. Охарактеризованы компоненты творческого потенциала (личностный, ценностно-мотивационный, деятельностный, интеллектуальный).

Ключевые слова: творчество, творческий потенциал, творческие способности, творческая деятельность, управление, руководитель учреждения профессионально-технического образования.

Holia N. H. Structure of the creative potential of the professional and technical education professional manager

The article deals with the theoretical aspects of the development of creativity of the heads of institutions of vocational education. The emphasis is on improving the management of the institution of vocational education. The concept of "creativity", "creative potential" is revealed. The theoretical aspects of the problem of formation of creative potential of the heads of institutions of vocational education were studied. An analysis of conceptual approaches to the definition of "creative potential" is made. The approaches of scientists to the definition of structure and dominant signs of creative potential are singled out and summarized. The system of criteria (personal and procedural), indicators and levels of formation of creative potential of the heads of institutions of vocational education is presented. The components of creative potential (personal, value-motivational, activity, intellectual) are characterized.

Key words: creativity, creative potential, creative abilities, creative activity, management, head of institution of vocational education.